

२१ बुँदे घोषणा पत्र जारी गर्दै व्यवस्थापन गोष्ठी सम्पन्न

काठमाडौं । आन्तरिक राजस्व विभागले २०७४ भदौ २० र २१ गते संचालन गरेको व्यवस्थापन गोष्ठी २१ बुँदे घोषणापत्र जारी गर्दै सम्पन्न भएको छ । काठमाडौंमा आयोजित कार्यक्रममा आर्थिक वर्ष २०७३/७४ मा समग्र कार्य सम्पादनमा उत्कृष्ट भएका कार्यालयहरूलाई माननीय अर्थराज्यमन्त्री उदयशमसेर राणाले प्रशंसापत्र प्रदान गर्नु भएको थियो । आन्तरिक राजस्व कार्यालय महेन्द्र नगर प्रथम, आन्तरिक राजस्व कार्यालय भरतपुर द्वितीय, आन्तरिक राजस्व कार्यालय, दाङ तृतीय तथा आन्तरिक राजस्व कार्यालय ललितपुर चौथो स्थान प्राप्त गर्न सफल भएका छन् ।

कार्यक्रममा माननीय अर्थराज्यमन्त्री उदयशमसेर राणाले २१ बुँदे घोषणा पत्रमा महत्वपूर्ण विषय समेटिएको बताउनुहुँदै नेपालमा धेरै राम्रा नियम कानूनहरू भएको, धेरै राम्रा कार्यक्रम घोषणा हुने गरेको भए पनि कतिपय अवस्थामा व्यवहारमा उतार्न नसकिएको प्रसंग उल्लेख गर्दै दुई दिने व्यवस्थापन गोष्ठीको निष्कर्षको रूपमा जारी भएको उक्त घोषणापत्र व्यवहारमा उतार्न निर्देशन दिनुभयो । राजस्व वृद्धिका लागि नयाँ प्रविधिको अवलम्बन गर्नु पर्ने बताउनुहुँदै (Centralized computer Billing Monitoring system) मंसिर १ गतेदेखि कार्यान्वयनमा ल्याउने गरी तयारी गर्न निर्देशन दिनुभयो । समस्याहरू आउने र त्यसलाई सुधार गर्दै जान समेत कर्मचारीहरूलाई निर्देशन दिनु भएको थियो । दक्षिण एशियामा विकासको दृष्टिले नेपाल पछि परिरहेको बताउनुहुँदै अब प्रविधिको विकास र प्रयोगबाट राजस्व संकलनमा जोड दिन र देशलाई समृद्धितर्फ लैजान राजस्व प्रशासनको महत्वपूर्ण भूमिका रहेको बताउनुभयो । उहाँले राम्रा कामका लागि मन्त्रालय सधैं राजस्व प्रशासनको पक्षमा रहेको समेत बताउनु भएको थियो । कार्य सम्पादन गर्दा समस्या आउछ भनेर नया प्रविधिको विकास र प्रयोग नगरी बस्ने भन्दा पनि समस्या आए समाधान गर्दै र सुधार गर्दै जान समेत निर्देशन दिनु भयो । उहाँले आर्थिक वर्ष २०७३/७४ मा समग्र कार्य सम्पादनका आधारमा उत्कृष्ट कार्य सम्पादन गरी प्रथम, द्वितीय, तृतीय र चौथो हुने कार्यालयहरूलाई बधाई तथा धन्यवाद समेत दिनु भएको थियो ।

महालेखा परीक्षक श्री टंकमणि शर्माले व्यवस्थापन गोष्ठीको सफलताको शुभकामना दिनुहुँदै कर्मचारीहरूलाई निर्देशन दिनुभएको थियो । उहाँले आफू विभागको महानिर्देशकको पदमा कार्यरत रहंदा कर दिवस तथा पांच वर्षे रणनीतिक सुधारका कार्यक्रमको समेत शुरुवात गरिएको बताउनुभयो । उहाँले तीन करोड नेपालीमा १५-१६ लाख मात्र करदाता करको दायरामा आएको देखिएकोले कारोवारमा संलग्न सबै

पेशा, व्यवसायीहरूलाई करको दायरामा ल्याउन निर्देशन दिनु भएको थियो । महालेखा परीक्षकको कार्यालयले परीक्षणको लागि माग गरेका लेखा, कागजात, विवरण जुनसुकै बखत माग्न र हेर्न सक्ने संवैधानिक व्यवस्थाको बारेमा समेत चर्चा गर्नु भएको थियो । उहाँले Online लगायत आधुनिक प्रविधिको माध्यमबाट हुने कारोवारमा हुन सक्ने राजस्व चुहावट तर्फ विशेष ध्यान दिन र कर प्रशासनको गरिमा बढाउने कार्यमा क्रियाशील रहन समेत निर्देशन दिनु भएको थियो ।

कार्यक्रममा राजस्व सचिव श्री शिशिरकुमार ढुंगानाले गोष्ठीको निचोडको रूपमा घोषणा पत्र जारी गरेकोमा बधाई दिनु भएको थियो । व्यवहारमा आएका समस्याहरूलाई समूहगत रूपमा छलफल गर्नु भएको छ, समस्या के हो र त्यसको समाधान के हो भन्ने पनि पहिचान गर्नु भएको छ । त्यसैले पहिचान भएका समस्यालाई समाधान गर्नेतर्फ लाग्न निर्देशन दिनुहुँदै कर प्रशासनमा देखिएका समस्या समाधान गर्न तथा आगामी आर्थिक वर्षमा गरिने कामको कार्यान्वयन रणनीति तय गर्न गोष्ठी सफल भएकोमा धन्यवाद एवं बधाई दिनुभयो । नीतिगत रूपमा सम्बोधन गर्नुपर्ने विषयमा मन्त्रालय सधैं साथमा रहेको बताउनुहुँदै सूचनामा आधारित भएर बजार अनुगमन गर्न र त्यसलाई नतिजामुलक बनाउनका लागि व्यवसायिक ढंगले प्रस्तुत हुन समेत निर्देशन दिनु भएको थियो । हामीले विगतमा गरेका प्रतिवद्धताहरूको कार्यान्वयन अवस्थाको समीक्षा गर्दै हाल देखिएका जल्दा बल्दा विषयहरू पूँजीगत लाभकर, कर परीक्षण र अनुसन्धानको गुणस्तर, सूचनामूलक करदाता दर्ता प्रकृया लगायतका विषयमा विशेष ध्यान दिएर कार्य सम्पादन गर्न निर्देशन दिनुभयो । कर्मचारीलाई अनुशासनमा रही पदीय मर्यादामा आँच आउन नदिने गरी कार्य सम्पादन गर्न र सदाचार पद्धतिलाई जीवनको अंगको रूपमा आत्मसात गर्न निर्देशन दिनुभयो ।

अर्थ मन्त्रालयका सहसचिव तथा राजस्व व्यवस्थापन महाशाखा प्रमुख श्री विष्णुप्रसाद नेपालले हाल कर प्रशासनमा काम गर्ने सबै कर्मचारी विषयवस्तुको ज्ञान भएका र सक्षम रहेको बताउनुभयो । छलफलबाट जारी भएको घोषणापत्र र विषयगत समूहले पहिचान गरेका समस्या र तिनका सुझावहरू कार्यान्वयन गर्न कर्मचारीहरू सक्षम रहेको समेत बताउनुभयो । कर परीक्षण, अनुसन्धान, बजार अनुगमन र कर संकलन जस्ता कार्यलाई प्रदर्शनीय प्रभाव हुने गरी कार्य सम्पादन गर्न र करदाता शिक्षालाई करदातामुखी बनाई संचालन गर्न निर्देशन दिनुभयो । त्यसैगरी प्रशासकीय पुनरावलोकनका लागि विभागमा दर्ता भएका निवेदनहरूलाई कार्य योजना बनाई छिटो निर्णयमा पुग्न निर्देशन दिनुभयो ।

कार्यक्रममा आन्तरिक राजस्व विभागका महानिर्देशक श्री किशोरजंग कार्कीले गोष्ठीमा अघिल्लो आर्थिक वर्षमा विभाग तथा मातहत कार्यालयबाट भए गरेका कार्यहरु, देखिएका समस्या र समाधानको विषयमा विस्तृत र खुला रुपमा मूल्यांकन, छलफल र समीक्षा गरी सुधारका उपायहरु पहिल्याउने प्रयास गरेको बताउनुभयो ।

व्यवस्थापन गोष्ठीमा विभाग तथा मातहत कार्यालयले सम्पादन गरेका कार्यहरुको प्रगति विवरण विभागीय प्रस्तुतीमा विस्तृत रुपमा प्रस्तुत गरिएको थियो । साथै, विभागका महाशाखागत रणनीति प्रस्तुती तथा अन्तर्गतका ४९ कार्यालयको कार्यालयगत प्रस्तुतीमा मूल्यांकन, छलफल र समीक्षा गरी सुधारका उपायहरु पहिल्याउने प्रयास गरिएको बताउनुभयो ।

आर्थिक वर्ष २०७३/७४ मा विगतको तुलनामा कार्यालयहरुको समग्र कार्य सम्पादन मूल्यांकनको प्रगति राम्रो भएको, ३६ कार्यालयहरु मध्ये १९ कार्यालयहरु A++, १३ कार्यालय A+ र ४ कार्यालय A स्तरमा रहेको बताउनु भयो ।

स्वेच्छिक कर सहभागिताको माध्यमबाट करदातामैत्री कर प्रशासन, पारदर्शीता र जवाफदेहितालाई कार्य सम्पादनको मूल आधार मान्दै सुशासनको माध्यमबाट राजस्व प्रशासनको प्रभावकारितामा वृद्धि गरिने समेत महानिर्देशक कार्कीले बताउनुभयो ।

उहांले कर्मचारीहरुलाई निर्देशन दिनुहुँदै कर राष्ट्र विकासको मेरुदण्ड भएकाले जबसम्म करदाता स्वयं उत्प्रेरित भई कर तिर्न आउंदैनन् तब सम्म अर्थतन्त्रको आकार अनुरूपको राजस्व संकलन हुन नसक्ने बताउनुभयो । करदातालाई स्वयं उत्प्रेरित भई कर तिर्न आउने वातावरण तयार गर्ने एक मात्र उपाय प्रभावकारी करदाता सेवा र शिक्षा भएकाले करदाता सेवा र शिक्षा प्रभावकारी भएमा स्वतः कर संकलन पनि सकारात्मक दिशातर्फ जाने भएकाले कार्यालयबाट प्रदान गरिने सेवा यस तर्फ केन्द्रित हुनुपर्ने भनि निर्देशन दिनु भएको थियो ।

कार्यक्रममा सहभागी कार्यालयको तर्फबाट प्रथम स्थान प्राप्त गर्ने आन्तरिक राजस्व कार्यालय महेन्द्रनगरका प्रमुख कर अधिकृत श्री शिवादेवी दाहालले आफ्नो कार्यालय विगत ३ वर्ष लगातार दोस्रो भएकोमा यस वर्ष

प्रथम भएको जानकारी दिनुभयो । उहाँले करदाताको सहयोग र कर्मचारीको मेहनतकै कारण सो कार्यालय प्रथम भएको बताउनुहुँदै विभागले हरेक समय परेका अप्ठेराहरूको समाधान गरिएको तथा मन्त्रालयबाट दिने निर्देशनलाई आफूहरूले मार्गदर्शनको रूपमा लिने गरेको बताउनुभयो । प्रथम हुनुमा यस अघिका कार्यालय प्रमुखले गरेका प्रयासहरूले पनि सहयोग गरेको बताउनुहुँदै आफू हरेक दिन कर्मचारीको कार्य कक्षमा पुगेर कामका वारेमा सोध्ने र समस्या समाधान गर्ने गरेको बताउनुभयो । काम गर्ने र नगर्ने कर्मचारीबीच पुरस्कार र दण्डलाई न्यायोचित आधारमा वितरण हुनुपर्ने भनि विचार राख्नुहुँदै कर्मचारी क्षमता अभिवृद्धि गर्न तालिमलाई निरन्तर रूपमा संचालन गर्नुपर्ने कुरामा जोड दिनुभयो ।

आन्तरिक राजस्व विभाग

व्यवस्थापन गोष्ठी (२० र २१ भाद्र २०७४)

काठमाडौं घोषणापत्र, २०७४

राज्यको कुल राजस्व संकलनको महत्वपूर्ण हिस्सा ओगट्ने आन्तरिक राजस्व संकलन तथा व्यवस्थापन गर्ने एक महत्वपूर्ण निकायको रूपमा आन्तरिक राजस्व विभाग रहेको छ। यस विभागद्वारा आर्थिक वर्ष २०७३/०७४ मा आयकर रु १४८ अर्ब २३ करोड, मूल्य अभिवृद्धि कर रु ६१ अर्ब १२ करोड, अन्तःशुल्क रु ४७ अर्ब २१ करोड, स्वास्थ्य सेवा कर रु ८६ करोड र शिक्षा सेवा शुल्क रु ७३ करोड गरी कुल रु २५८ अर्ब १७ करोड कर राजस्व संकलन गरिएको छ। आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मा संकलन गरिएको कर राजस्व भन्दा २६.२६ प्रतिशतले वृद्धि भई गत वर्षको लक्ष्यको तुलनामा ११०.५२ प्रतिशत प्रगति हासिल भएको छ। कुल राजस्व परिचालनमा आन्तरिक राजस्व विभागको योगदान करिब ४७.१६ प्रतिशत रहेको छ। हालसम्ममा कुल १६,२३,०७८ करदाताहरु करको दायरामा आएका छन्। यी मध्ये व्यावसायिक स्थायी लेखा नम्बर (PAN) लिने करदाता ९,३४,६५८ तथा व्यक्तिगत स्थायी लेखा नम्बर लिने करदाता ६,८८,४२० रहेका छन्। व्यावसायिक स्थायी लेखा नम्बर लिने मध्ये मूल्य अभिवृद्धि करतर्फ १,७६,८९१ र अन्तःशुल्कतर्फ ५४,६५७ करदाता दर्ता रहेका छन्।

वित्तीय स्थायित्व एवम् आर्थिक वृद्धिको लागि सुदृढ वित्त संरचना निर्माण गर्ने, कर प्रणालीको सुदृढीकरण गर्दै दिगो रूपमा आन्तरिक वित्तीय स्रोत परिचालन गर्ने, विद्युतीय सूचना प्रणाली एव छरितो कार्यविधि अवलम्बन गरी कर सहभागिता लागत एवं संकलन लागत न्यून गर्ने उद्देश्यले यस आर्थिक वर्षको राजस्व नीति तथा कार्यक्रम र विभागद्वारा विभिन्न समयमा घोषणा गरिएका प्रतिबद्धता एवं नीतिहरुलाई आत्मसात् गर्दै २०७४ साल भाद्र २० र २१ गते काठमाडौंमा सम्पन्न व्यवस्थापन गोष्ठीबाट चालु आर्थिक वर्ष २०७४/०७५ मा तपसिल बमोजिमका कार्य सम्पादन गर्ने सामुहिक प्रतिबद्धता सहित यो काठमाडौं घोषणापत्र, २०७४ जारी गरेका छौं।

तपसिल

१. आर्थिक वर्ष २०७४/०७५ को लागि निर्धारण गरिएको कुल राजस्व संकलनको लक्ष्य रु ७३० अर्बमध्ये यस विभागलाई निर्दिष्ट गरिएको रु. २९९ अर्ब ९१ करोड शीर्षकगत रूपमा संकलन गरिने छ।

२. आन्तरिक राजस्व विभागको पहिलो पंचवर्षीय रणनीतिक योजना (First Five year Strategic Plan) को मूल्याङ्कन गरी दोस्रो पंचवर्षीय रणनीतिक योजना (Second Five Year Strategic Plan) तयार गरी कार्यान्वयन गरिने छ ।
३. फछ्यौट हुन बाकी बेरुजुमध्ये चालु आ.व.मा कम्तीमा ८० प्रतिशत बेरुजु फछ्यौट गरी सम्परीक्षण गराइनेछ ।
४. मूल्य अभिवृद्धि करको Non-filer को संख्या ठूला करदाता कार्यालय, आन्तरिक राजस्व कार्यालय काठमाडौं क्षेत्र नं १, २ र ३ को हकमा एक प्रतिशतभन्दा कम गर्ने र अन्य कार्यालयहरूमा एकल संख्या (Single Digit) मा सीमित गर्न तदनुसारको कार्ययोजना तयार गरी कार्यान्वयन गरिने छ ।
५. आय विवरण पेश गर्ने म्याद थप सम्बन्धी निवेदन प्राप्त गर्ने र स्वीकृति दिने तथा कर चुक्ता प्रमाणपत्र प्रदान गर्ने कार्य विद्युतीय प्रणाली मार्फत् हुने व्यवस्था मिलाइने छ ।
६. हाल प्रयोगमा रहेको SITC (Standard International Trade Classification) लाई परिमार्जन गरी कार्यान्वयनमा ल्याइने छ ।
७. विद्युतीय भुक्तानी प्रणाली (e-Payment) लागू गर्न अन्य सम्बद्ध निकायहरूसंग समन्वय गरी यसै आर्थिक वर्ष भित्र पूर्व तयारीको कार्य सम्पन्न गरिनेछ ।
८. राजस्व बक्यौता असुलीको लागि अन्तिम तहसम्मको कानूनी कारवाही गरिनेछ । बक्यौता सम्बन्धी कानूनी कारवाहीको विवरण विद्युतीय अभिलेखमा अद्यावधिक गरिने छ ।
९. प्रशासकीय पुनरावलोकनका लागि पेश भएका निवेदनमध्ये बिगत आ.व.सम्मका निवेदनहरू सबै र चालु आ.व. मा परेका निवेदनहरू मध्ये ५० प्रतिशत चालु आ.व.मा नै फछ्यौट गरिनेछ ।
१०. विद्युतीय प्रणालीबाट विजक जारी गर्ने करदाताहरूको कारोबार विभागको केन्द्रीय सर्भरमा अभिलेख हुने गरी Central Billing Monitoring System तयार गरी कार्यान्वयन शुरू गरिने छ ।
११. विद्युतीय अभिलेख व्यवस्थापन प्रणाली (Digital Document Management System) को माध्यमबाट अभिलेख व्यवस्थित गर्ने कार्य कार्यान्वयन गरिने छ ।
१२. विद्युतीय माध्यमबाट हुने व्यापार व्यवसाय (e-Commerce) को कारोबारमा हुने करारोपण सम्बन्धमा अध्ययन गरी कार्यान्वयनको प्रक्रिया शुरू गरिने छ ।

१३. एकीकृत कर प्रणाली (ITS) मा आयकरतर्फको Audit Trial Report (ATR) तयार हुने प्रणाली विकास गरी कार्यान्वयनमा ल्याइने छ ।
१४. संगठन व्यवस्थापन सर्वेक्षण (O&M) गरी संघीय ढाँचा अनुसारको संगठन पुनर्संरचनाको खाका तयार गरी कार्यान्वयन प्रक्रिया अगाडि बढाइने छ ।
१५. हाल छुट्टाछुट्टै अस्तित्वमा रहेका आयकर, मुल्य अभिवृद्धि कर, अन्तःशुल्क लगायतका राजस्व सम्बन्धी ऐनहरूलाई सरल, सहज एवं परिष्कृत गरी एउटै ऐनमा समाहित गर्नका लागि एकीकृत कर संहिताको प्रारम्भिक मस्यौदा तयार गरिनेछ ।
१६. अर्थ मन्त्रालय अन्तर्गतका विभागहरू बीच एकीकृत बिद्युतीय सूचना प्रणाली स्थापना गर्ने सन्दर्भमा यस आ.ब.मा भंसार विभाग र आन्तरिक राजस्व विभागको बिद्युतीय प्रणाली बीच Interconnectivity गरिने छ ।
१७. प्रशासकीय पुनरावलोकन तथा पुनरावेदनसंग सम्बन्धीत निवेदन, कागजात तथा फाइलहरूको स्थिति देखिने गरी पुनरावेदन सूचना व्यवस्थापन प्रणाली (Appeal Information Management System) को विकास गरी कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ ।
१८. बजार अनुगमन कार्यलाई सघन रूपमा अगाडि वढाइनेछ । साथै अनुसन्धान र कर परीक्षण कार्य सूचना र राजस्व जोखिमका सूचकांकको आधारमा सम्पादन गरी गुणस्तरीयता अभिवृद्धि गरिनेछ ।
१९. मदिराजन्य पदार्थको शक्ति र गुणस्तर मापन गर्ने प्रयोजनको लागि विभागमा नै प्रयोगशाला स्थापना गरिनेछ ।
२०. बैंक काउण्टर स्थापना हुन बाँकी आन्तरिक राजस्व कार्यालयहरूमा बैंक काउण्टर स्थापना गरिनेछ ।
२१. कर प्रशासनमा कार्यरत जनशक्तिको क्षमता अभिवृद्धि गर्न विषयगत तालिम दिने व्यवस्थालाई प्रभावकारी रूपमा संचालन गरिनेछ ।